

ЗАКРИЛА НА ПРАВАТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ. ПРАВОПРИЛАГАНЕ И ЕКСПЕРТИЗА

/резюме/

Актуалното развитие на частно- правната система в България се отличава със стремежа си тя да бъде най-добре съобразена и адаптирана с изграждането на гражданско общество, пазарно стопанство и демократичен ред в обществото. В тази насока, динамично се променят и развиват обществените отношения, осигуряващи закрилата на правата на интелектуална собственост. Необходимо условие за успешно осъществяване на тези процеси е дейността на правоприлагащите органи в страната: административни и съдебни и постановените от тях актове.

За всички области на правоприлагане у нас бе осигурена нова уредба, с приетата Конституция на Република България от 1991 г. Тя даде възможност за утвърждаване ролята на съдилищата, за затвърждаване защитата на правата и законните интереси на гражданите и на юридическите лица, за установяване на обществени отношения на законност и справедливост. От съществено значение е и юриспруденцията на Конституционния съд. При решаване на конституционни дела той не само осъществява контрол върху законодателните актове на Народното събрание, но и развива теорията и практиката по утвърждаване на началата на правовата държава. Конституцията закрепя принципа на „свобода на творчеството” като

основополагащ за възникването на правата върху интелектуалните постижения на човешкия дух. Тези права се разглеждат същевременно и като основни човешки права. Тяхната значимост налага и необходимостта от изясняване на нематериалната природа на обектите, които ги пораждат.

Правоприлагането и експертните проучвания са отправна точка в правилното разбиране и осъществяване на обективното право в сферата на интелектуалната собственост. Като практически действия в съответни процедури, те се осъществяват при установяване на определени правни основания. Тези основания са визирани в хипотезиса на правните норми и се отнасят до основателността на постановените актове на правоприлагане и правораздаване и в експертните заключения или становища. Основанието винаги се отнася до установеност на определен фактически състав, който според закона е относим в конкретен случай. Към този състав, най-напред, се поставя въпросът за истинното фактическо установяване, съобразно правилата на гносеологията и съответния отрасъл на правото. Когато фактическият състав правилно отразява обстоятелствата от действителността /и тези обстоятелства имат правно значение/, тогава се създават възможно най-добри предпоставки за правилност, обоснованост и законосъобразност на постановяваните актове и за постигнато ниво на практическа точност при извършване на експертизата. Разкриването на обективната истина се приема като първа стъпка в процеса на правоприлагане. Познавайки се на Аристотел /”Метафизика”/, истината се изразява в съответствието между действителността и знанието на познаващия субект за тази действителност. Тук не поставяме въпроса за характера на истината – абсолютна или относителна, пълна или частична и т.н. Критерият на практиката, който е възможно най-добре пригоден към преценяване достигането на истината, като отражение на обстоятелства от реалността, дава указание, относно

създадени обективни предпоставки, едно производство да се реши на базата на правилно фактическо установяване. Тогава най-добре може да се приложи закона и да се осъществи състоятелно експертно изследване. На второ място, произнасянето от административен или правораздавателен орган или извършването на експертиза е тясно свързано със способа за вземане на решение. Всеки правен субект, който извършва някаква правно регламентирана дейност, трябва да изгради у себе си отношение към доказателствения материал и прилагането на закона, особено на материалния закон. Не винаги основанието на правоприлагането или на експертизата почива на достоверна и пълна доказаност, и това води до някаква степен на вероятност. От тази гледна точка, например, при закрила на обекти на индустриалната собственост /изобретения, марки/, може да се вземат решения при наличие на някаква степен на риск да се допусне грешка и да се увреди правно защитен интерес.

От съществено значение в административните и граждански производства в областта на интелектуалната собственост, са наличието на предходни постановени актове и дела. Особеностите са най-много в областта на правораздаването, като най-висш тип дейност по прилагане на закона. За разлика от обикновеното правоприлагане, прилагането по аналогия и тълкуването на законовите разпоредби в процеса на правораздаване /като дейност на съд/ поставя най-много изисквания. Тук следва да отнесем важните в правната теория въпроси за законната сила на правораздавателните актове и техните ефекти, както и различието им с правните норми, които също са задължителни. Това е особено важно при тълкувателните актове на висшата съдебна инстанция.

Експертизата е институт на производствата, при които се налага прилагане на специализирани знания из областта на науката, техниката и

изкуствата. По този начин се привнасят специализирани знания в производствата по делата, както от съда, така и от специализираната държавна администрация. Това важи в особено висока степен в областта на интелектуалната собственост. Нейните обекти ни заобикалят в реалния живот, в който намираме регулация на авторското право и сродните му права и правата на индустриална собственост. В сърцевината на института на експертизата е методът на вземане на решение по вътрешно убеждение. Основната задача на експертизата е идентификационна и предполага съставяне на заключение или на становище. Едно експертно заключение, макар да не решава с категоричност поставената идентификационна задача, може да се приеме като основание за поставяне на последващо експертно изследване, за определяне на допълнителна експертна задача, за изискване на още сравнителен материал. При експертизата на изобретенията в Патентното ведомство в най-голяма степен се проявява преценката на експерта: както при тълкуване на патентните претенции, така и при определяне обхвата на правната закрила, произтичаща от издадения патент. Най-вече вътрешната аргументация на експерта се проявява при преценката на патентоспособността на заявеното техническо решение и поставя изискване за специфични знания и умения.

Правоприлагането и експертизното производство извеждат и редица аксиологични въпроси, както по отношение на правото, така и на обективни дадености със значението на доказателствен материал. Съществени въпроси в аксиологията поставят проблемите на формиране на оценката и на нейното реализиране в практиката. Тя предопределя и избора на постановеното решение. Правната оценка е със значение да определи приложимите правни норми, да се прецени правилно наличието на празноти в закона, за прилагане по аналогия или за прилагане възможностите на тълкуването. Това е в

зависимост от конкретната преценка за ценността на съответния обект, особено по отношение на обектите на интелектуалната собственост. Ценността има обективни измерения, т.е. не зависи напълно от отношението на изследващия субект. Но в същото време има и субективно измерение, предопределено от човешката дейност. И при правоприлагането, и при експертизата ценността на един обект следва да бъде непременно определена, за да може „гладко“ да се премине от там нататък към прилагане на правна техника или прилагане на методология на експертни изследвания.

Освен правната оценка, следва да отбележим наличието и важността на доказателствената оценка. Тя се отнася до значението на всяка отделна единица на доказателствата и на тяхната съвкупност и насочва познавателния процес в една или друга насока. Доказателствата като обективна даденост представляват ограничител за правоприлагащия субект и го предпазват от допускане на съдебни грешки. Доказателственият материал носи информация за релевантни по делото фактически обстоятелства. Такова е значението и на сравнителния материал, който се осигурява на експертите с оглед провеждане на експертизата и получаване на достоверни знания.

В дейностите по прилагане на правото и извършването на експертни изследвания субектите си взаимодействат. Те решават задачи от различен порядък, но с една насоченост – постановяване на обоснован и законосъобразен акт. Макар да действат чрез различни способности, те са насочени към защита на едни и същи ценности – правата и свободите на гражданите и на интересите на обществото. Но не винаги можем да говорим за пълно единодействие. Когато правоприлагащите органи не приемат резултатите на експертизата, то те трябва да се обосноват за съответните причини. Също така, в много случаи се приема, че експертизата измества същинското правоприлагане, включително правораздаването от съд. В

множество държави, в правната система и теорията, експертите се наричан „скрит съдия”, доколкото със заключенията и становищата си могат до голяма степен да предопределят решението на органа на специализираната държавна администрация или на съда.